

АРХЕОЛОГІЧНІ ПАМ'ЯТКИ БІЛЯ с. СЕРГІЇВКИ НА МИКОЛАЇВЩИНІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ А. О. СІКОРСЬКОГО)

Статтю присвячено короткій характеристиці підйомного матеріалу з археологічних пам'яток біля с. Сергіївка Березнегуватського району Миколаївської області, яку здійснено за даними польових щоденників першовідкривача – вчителя Сергіївської восьмирічної школи А. О. Сікорського. Основою графічних ілюстрацій стали малюнки дослідника. Більшість пам'яток цієї частини середнього Повисуння датовано добою бронзи (сабатинівська, катакомбна, бабинська культури). Зафіксовано також матеріали доби неоліту (зокрема буго-дністровської культури) та черняхівської культури. Обстеження пам'яток здійснювалось упродовж 1960–1970-х рр. Частина зібраних матеріалів із поселень зберігається у обласному краєзнавчому музеї міста Миколаєва. Як і більшість археологічних об'єктів Повисуння, описані пам'ятки та матеріали з них потребують подальшого дослідження.

Ключові слова: Сікорський Анатолій Олексійович, археологічні пам'ятки, поселення, доба бронзи, Повисуння, с. Сергіївка.

Обстеження територій з метою пошуку, дослідження та документування археологічних об'єктів різних культурно-хронологічних періодів лежить в основі сучасної методики розвідувальних робіт в археології. Багаторічні роботи, що ґрунтуються на маршрутних обстеженнях обмеженого мікрорайону, неодноразово доводять свою ефективність. Саме такі роботи дають змогу створити його максимально повну археологічну карту. До цих робіт належать і розвідки вчителя історії Сергіївської восьмирічної школи Березнегуватського району Миколаївської області Анатолія Олексійовича Сікорського. Він проводив археологічні розвідки теренів Повисуння упродовж понад двадцяти років, з початку 1960-х і до його смерті 1983-го [1]. Досліднику вдалося відкрити та задокументувати 137 курганів, як окремих, так і у складі курганних груп, 64 поселення та значну кількість окремих артефактів поза обстеженими пам'ятками. Матеріали проведеного А. О. Сікорським обстеження басейну р. Висунь лягли в основу археологічної карти регіону. Найбільша кількість досліджених поселень припадає на Казанківський та Березнегуватський райони Миколаївської області (рис. 1, карта).

Дослідник здійснив кілька експедицій зі співробітниками Миколаївського краєзнавчого музею у 1964–1966 та 1970–1980-х рр. Зібрані матеріали було передано до фондів Миколаївського обласного та Березнегуватського районного краєзнавчих музеїв. Частина археологічних пам'яток введено до наукового обігу в результаті публікацій

А. А. Сікорським своїх польових досліджень та використання його матеріалів з археологічних звітів. Проте значна кількість результатів досліджень залишилась не виданими й зберігаються у вигляді щоденників археологічних розвідок і даних до археологічної карти. Збереглися шість зошитів щоденникових записів (№ 1–6), що охоплюють період від 1964 до 1972 р.

На базі цих записів нижче подано короткі характеристики поселень в околицях с. Сергіївка Березнегуватського району Миколаївської області в середній течії р. Висунь. Опис підйомного матеріалу та його кількість також наведено за щоденниками А. О. Сікорського. В таблицю зведено основні характеристики поселень (таблиця).

Поселення Бабина Балка (№ 19)

Пам'ятку відкрито 8 грудня 1962 р. У процесі дослідження на її території виділено дві частини, які різняться між собою кількістю кременю та характером керамічних матеріалів. У 1963 р. виділено два поселення, що отримали назви Бабина Балка I та Бабина Балка II. На першому з них виявлено рештки ґрунтового могильника.

Пам'ятки розташовані на правому високому березі р. Висунь, у північно-західному напрямку від с. Сергіївка. Площа поширення підйомного матеріалу становить 2,3 га, товщина культурного шару 0,50–0,60 м.

З території пам'ятки зібрано 1055 кам'яних уламків зі слідами обробки. Кремень із поселення

Таблиця. Основні характеристики поселень в околицях с. Сергіївка

№ пор.	Назва поселення	Дата відкриття / перший запис	Останній запис про обстеження	Кількість зафіксованих відвідувань	Кількість кременю	Кількість фрагментів кераміки	Культурно-хронологічне визначення
1	Бабина Балка (№ 19)	08.12.1962	04.1972	45	1055	265	Катакомбна, бабинська культури
2	Красний Камінь (Камишинка № 20)	17.03.1963	28.08.1966	7	4	33	Сабатинівська культура
3	Поселення № 33	09.1964	28.11.1964	6	87	19	
4	Сергіївка (колгоспний сад та околиці села)	05.11.1965	15.04.1972	15	119	67	
5	Сергіївка I	19.06.1963	05.1972	36	494	294	Від неоліту до доби фінальної бронзи. Білозерська культура
6	Сергіївка II (№ 30)	29.03.1964	02.1972	8	16	21	Сабатинівська культура
7	Сергіївка III (№ 13)	28.06.1962	03.1972	16	17	87	Сабатинівська культура
8	Сергіївка IV (№ 14)	24.08.1962	03.1972	12	4	34	Сабатинівська культура
9	Сергіївка V	02.01.1965	03.1972	10	45	54	Доба бронзи. Черняхівська культура
10	Сергіївка VI	26.11.1966		1	3		
11	Сергіївка VII	02.01.1965		1	5	1	
12	Сергіївський Гай	21.04.1965	03.1972	9	21	19	
13	Широка Балка (№ 29)	27.03.1964	05.1972	13	31	155	

має молочний колір, патинований. Переважають скребки (81 одиниця). Основна частина крем'яних відщепів і знарядь праці походять зі східної частини пам'ятки (Бабина Балка II). На цій території зібрано: п'ять крем'яних вістер стріл; два знаряддя з гострим кінцем; вістря списа; крем'яне грузило. Крем'яний інвентар місцезнаходження Бабина Балка містить мікропластинки (рис. 1, 2–3) та пластини (рис. 1, 4–6, 19) з ретушшю, скребачки на відщепах (рис. 1, 7–11, 20), в тому числі округлу (рис. 1, 7), а також кінцеві скребачки на пластинах та пластинчастих відщепах (рис. 1, 12–18). Частина скребачок має ретуш по довгому краю (рис. 1, 13–17). На особливу увагу заслуговує ромбічний мікроліт (рис. 1, 1), характерний для матеріалів буго-дністровської культури та раннього трипілля (Бернашівка). Особливості крем'яних виробів (ромб, мікропластини, характерна крайова ретуш на кінцевих скребачках) дають змогу датувати комплекс неолітом – раннім енеолітом, приблизно VI–V тис. до н. е.

На поселенні зібрано також 265 одиниць найвиразніших фрагментів посуду, зокрема орнаментованих. Поселення за характерною кера-

мікою, великою кількістю крем'яних виробів та інших знахідок віднесено до катакомбної та бабинської культур.

На поселенні Бабина Балка II виявлено також крем'яне грузило, мотику з вапняку, верхню частину гранітної зернотерки, кам'яну кулю, два кам'яні диски та фрагмент кам'яної сокири. Серед інших знахідок є фрагмент пісковика (ймовірно, уламок зернотерки), кам'яна ніжка іграшки з зеленого граніту, скам'янілий суглоб викопного молюска та частина ростра белемніту.

Керамічний комплекс поселення Бабина Балка I представлений значною кількістю фрагментів плоскодонних, слабо орнаментованих ліпних посудин, зокрема – фрагментів тюльпаноподібних горщиків. Зовнішня поверхня кераміки переважно залощена, тісто без помітних включень або з домішками кварцового піску (рис. 1, 21–22, 25–28, 30). Окремі фрагменти декоровані розчленованими валиками, іноді пальцевими вдавненнями. Багатоваликовий фрагмент ліпного посуду орнаментовано дрібними валиками та борозенками між ними на відстані в 5 см. Один фрагмент прикрашений розписом брунатного

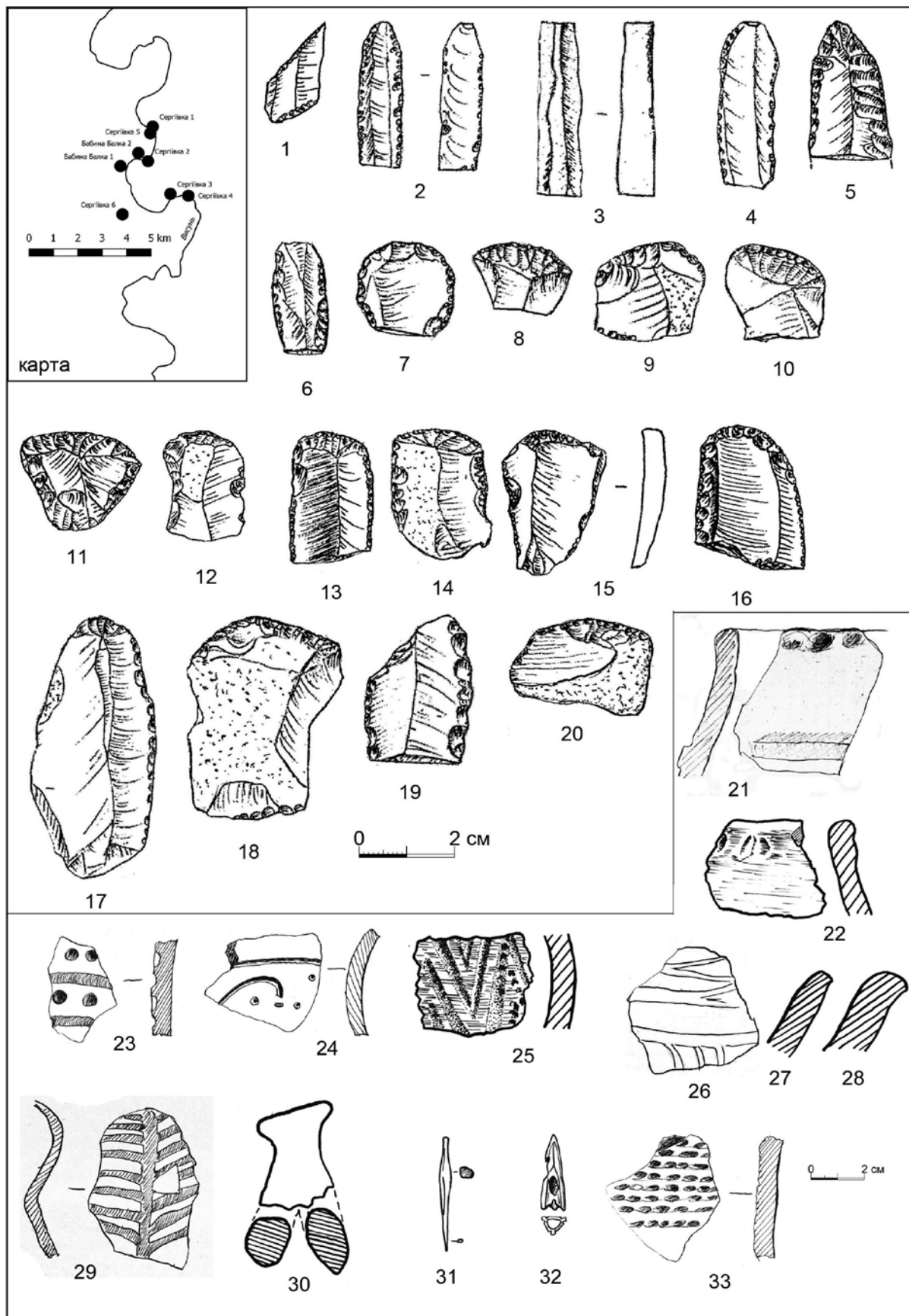

Рис. 1. Карта-схема розташування пам'яток, описаних у статті:
 1–33 – підйомний матеріал із поселення Бабіна Балка (25, 27, 28, 30–32 взято з [5]),
 решта – рис. А. О. Сікорського

кольору у вигляді вертикальної смуги, та 16 лініями, що відходять від неї, утворюючи «ялинку» (рис. 1, 29). На окремих фрагментах ліпного посуду є відтиски штампом, паралельні лінії та трикутники. Серед знахідок трапляються й уламки червоноглиняних амфор.

На поселенні Бабина Балка II кераміка груба, ліпна, з погано заглаженою поверхнею (рис. 1, 23–24, 33). У тісті помітні домішки піску, шматочків кварцу або речовини, що залишає слід на папері (можливо, графіту). Вінця – потовщені. Орнамент – розмаїтий: пальцеві вдавлення й насічки по вінцях, ямки та борозенки хвилями, відбитки шнура по всій поверхні горщика, паралельні лінії, нігтьові вдавлення, розчленований валик. Знайдено ручку ліпного горщика, орнаментовану відтисками шнура по краю та трубчастим штампом посередині. Тісто – білувато-сіре. Дві стінки мали домішки крупного піску, червоний випал та вдавлення гострим предметом по всій поверхні. Один фрагмент прикрашений шнуровим візерунком. Є й тонкостінна кераміка з домішками графіту та декором по всій поверхні у вигляді ямок. Декілька вінчиків прикрашені пальцевими вдавленнями, розчленованими наліпами та великою кількістю шамоту в тісті.

Колекція металевих речей з обох поселень: два бронзові шила, свинцевий гудзик, бронзова кільцевидна сережка, два бронзові вістря стріли (рис. 1, 31–32), залізна шпилька, уламок бронзового серпа та бронзова шпилька.

До того ж знайдено глиняну ніжку від статуетки, дві цілі та дві половинки намистин, кістяну проколку.

На всій території поселення трапляється багато перепалених кісток, золи, фрагментів кераміки, глиняної обмазки зі слідами соломи.

На поселенні Бабина Балка I в результаті природного руйнування ґрунту талими водами відкрилися пошкоджені поховання. В похованні № 1 (виявлено 31 липня 1963 р.) зберігся череп та на відстані 46 см від нього два ребра. Супровід небіжчика складався з розчавленої ліпної тюльпаноподібної посудини з плоским дном. Стінки її нерівномірно обпалені, без орнаменту. В похованні № 2 (виявлене 1 серпня 1964 р.) знайдено череп і тюльпаноподібний горщик. У похованні № 3 (виявлене 25 березня 1967 р.) – частину черепа (дуже пошкоджена, кальцинована), половину нижньої щелепи з 11 зубами, дві гомілкові кістки та три ліпні фрагменти посуду.

Частина зібраних матеріалів зберігається у фондах Миколаївського обласного краєзнавчого музею [8].

Поселення Красний Камінь (Камишинка, № 20)

Відкрито 17 березня 1963 р. на лівому високому березі першої надзаплавної тераси р. Висунь, що на південь від Сергіївського кам'яного кар'єру, розташованого за с. Сергіївка. Площа селища з обох боків обмежена двома глибокими ярами, які витягнулися зі сходу на північний захід. За підйомним матеріалом та місцем розташування поселення, вірогідно, можна віднести до сабатинівської культури.

На поселенні зібрано чотири уламки кременю та 33 фрагменти ліпної кераміки (рис. 2,

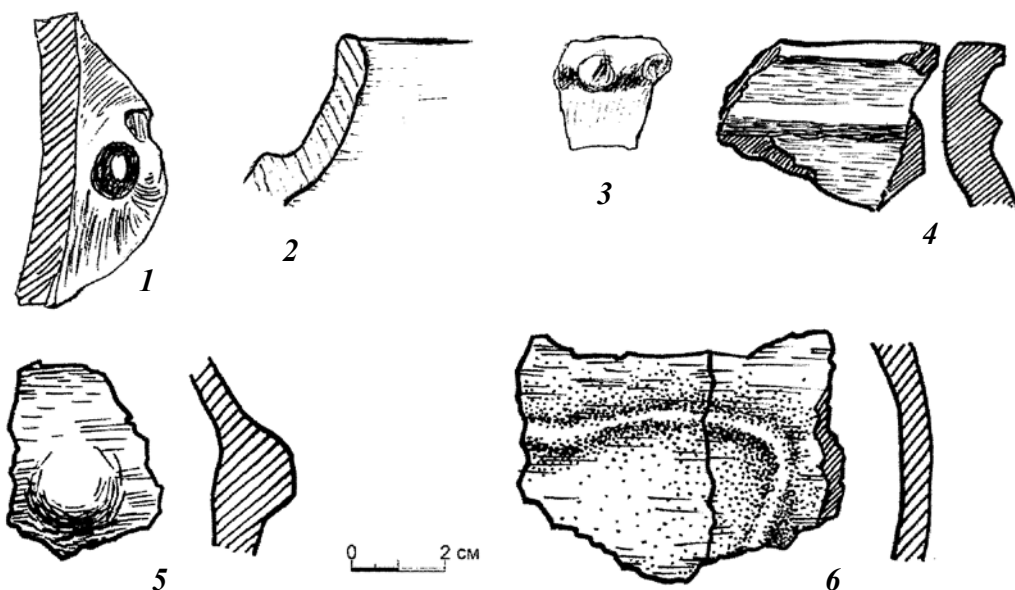

Рис. 2.
1–3 – підйомний матеріал із поселення Красний Камінь;
4 – поселення Сергіївка III;
5–6 – поселення Сергіївка IV

1–3, 6). Це фрагменти плоскодонних посудин, злегка залощених і вкритих шаром червоної глини, з розчленованим валиком під вінцями. На одній зі стінок – валик, розчленований вдавленнями. Також зібрано: фрагмент кістки зі слідами розпилування, кам'яний абразив, бичачий ріг і великий риб'ячий хребець. На площі поселення виявлено два ряди великих кам'яних плит, що стояли на ребрі, ближче до берега річки. Частина згаданих матеріалів зберігається у фондах Миколаївського обласного краєзнавчого музею [9].

Поселення № 33

Перший запис у щоденниках А. О. Сікорського датовано вереснем 1963 р. Селище розташоване у північній частині ліска на північ від с. Сергіївка, на лівому березі р. Висунь. На поселенні зібрано 87 штук крем'яних уламків та 20 фрагментів ліпних посудин. Одне вінце з валиком, стінка горщика орнаментована відбитками шнура. Також зібрано фрагмент шліфованого молотка та шматок обробленої кістки, схожої на гарпун.

Поселення Сергіївка

Розташоване на лівому березі р. Висунь. Відкрито 20 березня 1964 р. Площа пам'ятки зайнята колгоспним садом і частиною с. Сергіївка. Знайдено 119 кременів, 67 фрагментів ліпної кераміки та амфор. Тісто з великою кількістю крупного кварцу. Стінки орнаментовані відбитками шнура, що утворюють трикутник. Окремі фрагменти з орнаментом хвилячками по ребру посудини, паралельними борозенками. В колекції є керамічне кружало та зливко бронзи. Знаряддя з каменю: два фрагменти шліфованих сокир, частина кам'яної сокири-молота, два крем'яні вістря стріл, гранітний товкач чи розтиральник, кулеподібний камінь з граніту, половинка кам'яної кулі. Частина матеріалів зберігається у фондах Миколаївського обласного краєзнавчого музею [10].

Поселення Сергіївка I

Перший запис у щоденниках про обстеження пам'ятки датовано 19 червня 1963 р. Поселення розташоване на лівому березі р. Висунь, на північ від с. Сергіївка. Площа збору підйомного матеріалу – 1,5 га. А. О. Сікорський висловив припущення щодо багато-

шаровості поселення: «Подальше збирання підйомного матеріалу на поселенні свідчить про слушність раніше висловленої думки про багат шаровість поселення та його заселення в різні епохи. Мікролітичний характер матеріалу з кременю, наявність домішок мушель та графіту в тісті кераміки, все це говорить про ранній час поселення епохи неоліту. Потім, очевидно, в наступні епохи територія поселення заселялася аж до кінця бронзового віку» [5].

Загалом кременю зібрано 494 одиниці (зокрема два вістрі стріл та одне вістря гостроконечника). Велика кількість кременю патинувана.

Кераміки зібрано 294 одиниці. Серед неї трапляються уламки амфор та ліпних посудин зі слідами загладжування зовнішньої та внутрішньої поверхонь. У тісті ліпняка є домішки крупного піску, шамоту, польового шпату та мушель. Поверхня посуду слабо й нерівномірно обпалена. Іноді фрагменти кераміки мають чорну зовнішню та сіру внутрішню поверхні, зі слідами загладжування. Велика кількість стінок має сірий, світло-жовтий та червоний колір. Фіксується декор у вигляді скісних вдавлень уздовж вінця у два ряди, орнаменту-штампу, ямок на вінцях. Знайдено черепок з орнаментом, виконаним рядами ямок. Вінчики іноді розчленовані ямками. Є орнамент у вигляді наколів під вінцями. Неодноразово трапляється орнаментация у вигляді відбитків, нанесених перевитим шнуром, що нагадує місяцеподібний орнамент на кераміці катакомбної спільноти.

Індивідуальні знахідки з поселення представлені: гранітним молотком; частиною сланцевого точила; глиняним кружалом; намистиною зеленого скла; половиною білої скляної намистини; частиною намистини з непрозорого скла (синя з жовтим і білим вкрапленнями); точилом і важком зі стінки амфори. На поселенні також зібрано шматки глиняної обмазки з відбитками гілочок. Асортимент намиста показовий для поселень та поховань білозерської культури. Аналогії скляному намисту з Сергіївки відомі з одношарового поселення білозерської культури Великі Копані I Олешківського району Херсонської області [6, с. 10; рис. 6, 5–11]. Частина матеріалів із Сергіївки I зберігається у фондах Миколаївського обласного краєзнавчого музею [11].

Поселення Сергіївка II (№ 30)

Відкрито 20 березня 1964 р. Належить до сабатинівської культури. Розташоване на високому крутому лівому березі р. Висунь у північно-східній частині с. Сергіївка, біля тваринницької ферми. Площа – 0,7 га. На поселенні з боку берега зафіксовано кам'яну кладку. Зібрано 16 одиниць кременю, зокрема, одне вістря та 21 фрагмент ліпних посудин. Є стінки зі слідами згладжування, з зовнішньою поверхнею, ангобованою червоною глиною. Орнаментация у вигляді відбитків шнура. Зібрано три шматки глиняної обмазки. Частина матеріалів зберігається у фондах Миколаївського обласного краєзнавчого музею [12].

Поселення Сергіївка III (№ 13)

Відкрите 28 червня 1962 р. й віднесене до сабатинівської культури. Розміщене на лівому березі р. Висунь униз за течією на південний схід від с. Сергіївка. Площа збору підйомного матеріалу – 2 га. Біля берега зафіксовано кам'яну кладку. Загалом зібрано 17 одиниць кременю та 87 фрагментів ліпних посудин. Для поселення характерна грубо зліплена кераміка (рис. 2, 4). Тісто на посудинах майже не заглажене, зі слідами грудок і ямок. Випал поганий, нерівномірний, ніби на кострищі. Стінки орнаментовані: валиком з пальцевими вдавненнями; двома валиками, розчленованими пальцевими вдавненнями; двома валиками, розчленованими заціпами та нігтьовими вдавненнями; іноді – три валики. Знайдено фрагмент із домішкою мушлі. Зібрано стінку з відбитками штампа, нанесеного мушлею. Один із фрагментів посудини має закруглені краї та отвір. Серед інших знахідок 13 кісток тварин, розтиральник із фіолетового пісковика (12 см), частина гранітної шліфованої сокири з отвором, камінь-пісковик із двома шліфованими гранями.

На пам'ятці зафіксовано залишки зруйнованого поховання (27 вересня 1964 р.). Вціліли стегнові кістки, стопа, частина тазу, деякі хребці, частина ребер. Поховання було на глибині до 1 м. Навколо кістяка зафіксовано чорну пляму з темного ґрунту. Скелет розташовано на правому боці, головою до південного сходу та обличчям до півночі, ноги в зігнутому положенні, притиснуті до черева. В 20 см від скелета лежала щелепа тварини (корови або коня). Жодних інших речей поруч небіжчика не знайдено. Частина матеріалів зберігається у фондах Миколаївського обласного краєзнавчого музею [13].

Поселення Сергіївка IV (№ 14)

Відкрите 24 серпня 1962 р., віднесене до сабатинівської культури. Поселення розташоване між двома ярами на лівому березі р. Висунь за поселенням Сергіївка III, на вигині річки, південніше від села. З півдня обмежене стрімким берегом. Добре простежуються кордони поселення зі сходу та заходу. На його площі зібрано чотири кремені та 34 фрагменти ліпних посудин, зокрема, з одинарними валиками та розчленованим валиком. Посудини вироблені з гарно перемішаного тіста й мали заглажену поверхню (рис. 2, 5). Серед інших знахідок – кам'яна зернотерка.

На поселенні 24 серпня 1962 р. зафіксовано поховання, зруйноване розмивами води. Кістяк знайдено на глибині 0,5–0,6 м, у материковій червоній глині. Небіжчик лежав на правому боці, головою до сходу зі зігнутими до живота ногами та зігнутими в ліктях обома руками, кисті перед обличчям. Кістки мали світло-брунатний колір та гарну збереженість. У кістяка не вистачало частин суглобів ніг, хребців та лопаток. З інвентарю знайдено ліпний горщик, орнаментований відбитками шнура (до 100 дрібних уламків). Він знайдений біля потилиці небіжчика, на відстані 30–40 см. Навколо поховання зафіксовано уламки кісток тварин. Частина матеріалів зберігається у фондах Миколаївського обласного краєзнавчого музею [14].

Поселення Сергіївка V

Розташоване в заплаві лівого берега р. Висунь на північ від с. Сергіївка. Перший запис щодо обстеження датовано 2 січня 1965 р. Поселення – двошарове: доби бронзи та черняхівської культури. На його площі зібрано 45 одиниць кременю і 54 фрагментів ліпних посудин та амфор із червоної глини. Ліпняк орнаментовано розчленованими валиками, пальцевими вдавненнями, іноді глибокими. Інші знахідки: шматок залізної руди, частина гранітної зернотерки, куля з кременю, фрагмент кам'яної шліфованої сокири.

Матеріали зберігаються у фондах Миколаївського обласного краєзнавчого музею [15].

Поселення Сергіївка VI

Відкрите 26 листопада 1966 р., розташоване на курганному полі південніше від села, на правому березі р. Висунь приблизно в 0,5 км від берега. Зібрано три кременя та кам'яну кулю.

Кераміка вся ліпна, добре випалена, але груба, з домішками піску та шамоту. Osteологічного матеріалу обмаль.

Поселення Сергіївка VII

Розташоване південніше від поселення Баби-на Балка на правому березі р. Висунь. Зібрано п'ять кременів, з них – один нуклеус, один відщеп із ретушуванням та фрагмент ліпної посудини. Кремень вкритий білою патиною.

Поселення Сергіївський Гай

Перший запис щодо обстеження – 21 квітня 1965 р. Розміщене на лівому березі р. Висунь північніше села. Зібрано 21 кремень та 19 фрагментів ліпного посуду. Серед них по два вінці та стінки, прикрашені валиком із зачіпами, один – із почерговими вдавленнями кінчиком гострого знаряддя. Три фрагменти були заглажені зубчатим штампом.

Поселення Широка Балка (№ 29)

Відкрите 27 березня 1964 р., розташоване на схід від Сергіївського гаю, північніше від села, на лівому боці широкого яру. Знайдено 31 кремень та 155 уламків кераміки. Посуд ліпний, плоскодонний, декорований вдавленнями під вінцями, відбитками шнура, один фрагмент із відбитками руркою по плоскому вінцю та паралельними смужками-вдавленнями в напрямку дна. Є вінця з насічками та пальцеві вдавлення. У тісті кераміки помітні домішки крупного кварцового піску. Знайдено чимало фрагментів амфор

червоного кольору. Серед інших знахідок: круглий гранітний камінь для праші; частина гранітної зернотерки; уламок кам'яної сокири; кулеподібний кремень; два овальні камені з отворами (важки); кам'яна куля; точило; гранітна просвердлена мотика чи сокира-молот; млинчастий диск із пісковіку; абразив червоного кольору; бронзове трьохгранне вістря стріли; гранітний товчачик зелено-сірого кольору з білими вкрапленнями.

Отже, в околицях с. Сергіївка Березнегуватського району Миколаївської області А. О. Сікорський відкрив і дослідив 14 поселень. Більшість із них віднесено до бронзового віку, а саме до сабатинівської культури. Цей період заселення мікрорайону найчастіше викликає увагу дослідників, що плідно використовують колекції матеріалів, зібрані з цих пам'яток [2, с. 14–18; 3, с. 168; 4, с. 185–190; 5, с. 1–31; 7, с. 64–69]. Подальша публікація матеріалів та дослідження нових поселень доби бронзи на теренах Повисуння дадуть змогу детальніше уявити інтенсивність і структуру заселення. Важливим завданням є відновлення систематичних польових розвідувальних робіт на пам'ятках мікрорайону. Адже зміни в господарському використанні території та незворотні природні процеси постійно впливають на стан археологічних пам'яток. Моніторингові обстеження уже відомих та пошук нових об'єктів археології є нагальною справою української археології як частини роботи з дослідження й збереження археологічної спадщини. Ці традиції були закладені, зокрема, польовими роботами та пам'яткоохоронною діяльністю А. О. Сікорського.

Список літератури

1. Борисова Т. А. Сікорський Анатолій Олексійович – дослідник археологічних пам'яток Повисуння / Т. А. Борисова, А. В. Борисов, Д. В. Борисов // *Магістеріум НаУКМА*. – 2017. – Вип. 67 : Археологічні студії. – С. 111–115.
2. Горбенко К. Археологічні дослідження пам'яток пізнього бронзового віку в регіоні Степового Побужжя / К. Горбенко // *Емінак*. – Київ ; Миколаїв, 2007. – № 2. – С. 14–18.
3. Гребенников В. Б. Поселения и грунтовые могильники эпохи бронзы на территории Николаевской области / В. Б. Гребенников, К. В. Горбенко // *Археологічні пам'ятки доби бронзи на території Миколаївської області*. – Миколаїв, 2010.
4. Матвієнко Л. В. Сабатинівські поселення Степового Побужжя в цивілізаційному просторі (економічний аспект) / Л. В. Матвієнко // *Гілея (науковий вісник) : збірник наукових праць*. – Київ, 2009. – Вип. 23. – С. 185–190.
5. Никитин В. И. Отчет. Археологическая разведка в Николаевской области. Отчет Николаевской группы Одесского археологического общества об археологической разведке вдоль берегов реки Висунь Баштанского района Николаевской области за 1964, 1965, 1966 год. – С. 31.
6. Оленковський М. П. Поселення білозерської культури Великі Копані I / М. П. Оленковський, Я. П. Гершкович // *Археологічні та історичні дослідження Херсонщини*. – Херсон, 1993. – С. 4–17.
7. Сікорський А. А. Памятники Повисунья / А. А. Сікорський, В. Ф. Елисеєв, В. И. Ключинцев // *Сабатинівська і срубна культура*. – Київ ; Николаєв ; Южноукраїнск, 1997. – С. 64–69.
8. Фонди Миколаївського обласного краєзнавчого музею: А-4, КВ. 2619.
9. Фонди Миколаївського обласного краєзнавчого музею: А-10, КВ. 2619.
10. Фонди Миколаївського обласного краєзнавчого музею: А-4689, КВ. 19008.
11. Фонди Миколаївського обласного краєзнавчого музею: А-8, КВ. 2619.
12. Фонди Миколаївського обласного краєзнавчого музею: А-4689, КВ. 19008.
13. Фонди Миколаївського обласного краєзнавчого музею: А-9, КВ. 2619.
14. Фонди Миколаївського обласного краєзнавчого музею: А-3, КВ. 2619.
15. Фонди Миколаївського обласного краєзнавчого музею: А-2251, КВ. 5026; А- 48004, КВ. 19284.

T. Borysova, A. Borysov

**ARCHAEOLOGICAL SITES NEAR SERHIIVKA VILLAGE
OF MYKOLAIV OBLAST
(BASED UPON MATERIALS OF A. O. SIKORSKY)**

The article briefly describes archaeological sites near Serhiivka village of Bereznehuvatskyi region in Mykolaiv oblast. These 14 settlements were discovered by Anatolii Oleksiyovych Sikorsky, a teacher of Serhiivka eight-year school.

Most of them are settlements of Sabatinovka culture of the Bronze age period. These sites were being researched for twenty years (the 1960s–980s years). They are described on the basis of the materials from the researcher's field diaries. These are some of archaeological sites which were discovered by A. O. Sikorsky as a result of primary archaeological investigation of the Vysun river basin (the right tributary of the Ingulets river).

In general, the researcher recorded 64 settlements and 137 burial mounds (separate and in burial groups), and plenty of archaeological finds that are not connected to articular sites. These materials are the base of the archaeological map of the region. The largest number of investigated settlements are located in Kazankivskyi and Bereznehuvatskyi regions in Mykolaiv oblast. The current publication contains information about such archaeological sites: Babyna Balka I, Babyna Balka II, Krasnyi Kamin, Poselennya № 33, Serhiivka, Serhiivka I, Serhiivka II, Serhiivka III, Serhiivka IV, Serhiivka V, Serhiivka VI, Serhiivka VII, Schyroka Balka. A part of collected materials by A. O. Sikorsky is saved in funds of Mykolaiv local history museum. All these findings indicate the effectiveness of systematic research works in particular microregions. Archaeological surveys should be the main form of archaeological field work. They facilitate to the scientific research as well as protection of archaeological heritage.

Keywords: archaeological sites, Anatoliy Sikorskyi, settlementi, Bronze Age, the Vysun river region.

Матеріал надійшов 13.02.2018